

Lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Asia: E 6/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto maatalouden ja ruoan visiosta

Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö sr.) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Euroopan komission uudesta maatalous- ja ruokavisiosta, joka luo suuntaviivat kestävän ruokajärjestelmän rakentamiselle ja yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) valmistelulle pitkälle tulevaisuuteen.

Maatalous ja ruoantuotanto ovat strategisia sektoreita, joten oikeudenmukainen kestävyys siirtymä on ratkaisevan tärkeä koko Euroopalle. EU:n ja Suomen on kyettävä turvaamaan ruoantuotantonsa kaikissa olosuhteissa. Maatalous on ilmasto- ja luontokriisien, kannattavuusongelmien, maan kasvukunnon heikkenemisen ja turvallisuusriskien vuoksi ennennäkemättömän isojen haasteiden edessä, mikä edellyttää niin päätöksenteolta kuin alan toimijoilta kokonaisnäkemyksiä, päättäväisiä toimia ja uudistumiskykyä. Maatalous- ja ruokavisiot kyllä pyrkii huomioimaan edellä mainitut haasteet, mutta ei täysin tunnista näiden keskinäisriippuvuutta ja jää näin tavoitteiden ja tarvittavien politiikkatoimien osalta riittämättömäksi. Kilpailukykyyn edistäminen vahvistamatta luonnon kantokykyä johtaa väliaikaisiin ja näennäisiin voittoihin, eikä turvaa maatalouden ja ruokaketjun toimintaedellytyksiä tulevina vuosikymmeniä. Kestävä ruokajärjestelmän ja vaikuttavamman maatalouspolitiikan luominen edellyttää sekä uudenlaisia tukimuotoja että olemassa olevien ohjauskeinojen perusteellista arviointia.

Ruoantuotannon edellytykset ja EU:n strategiset tavoitteet kytkeytyvät yhteen

Ruoantuotannossa, varsinkin alkutuotannossa, kannattavuus, säädösten toimivuus ja hallinnollinen taakka on saatava kohtuullisiksi tavoilla, jotka kannustavat kestäviin ratkaisuihin. **Ruoantuotannon kannattavuus, ilmastokestävyys, luonnon monimuotoisuus ja huoltovarmuus on saavutettavissa kestävästi vain yhdessä, eikä näiden välille tule luoda keinotekoisia kilpailuasetelmaa.** Yksinkertaistaminen ja ehdollisuuden korvaaminen vapaaehtoisilla kannustimilla ei saa johtaa ympäristön tilan heikkenemiseen, mikä vaarantaisi maatalouden ja ruokajärjestelmän toimintaedellytykset pitkällä aikavälillä.

Visio korostaa perustellusti tarvetta vähentää Euroopan strategisia riippuvuuksia maatalouden tuontipainosten osalta. Visiossa tunnistetaan ravinteiden kierrätys keinona haavoittuvuuksien vähentämiseksi, mutta sen käsittely jää puolitiehen. Ravinteiden kierrätys ja kiertotalous laajemminkin tarjoaa uusia mahdollisuuksia kotimaiselle lannoitetuotannolle ja esimerkiksi biokaasuun perustuvalle yritystoiminnalle, jossa hyödynnetään maatalouden sivuvirtoja. Näiden edistäminen vaatii järjestelmätason toimia ja paikallisesti sovitettuja ratkaisuja.

Maan kasvukunnon parantaminen tulee myös ymmärtää olennaisena keinona katkaista strategisia riippuvuuksia. Hyväkuntoinen ja viljelykelpoinen maaperä on paitsi rajallinen, myös välttämätön resurssi ja viljelijän tärkein pääoma. Maatalouspolitiikka on ohjannut vuosikymmeniä tehomaatalouden suuntaan, mikä on köyhdyttänyt maaperää ympäristöä kuluttaen ja usein vesistöjen kustannuksella. Monihiyötyinen, uudistava viljely on keino paikata tätä korjausvelkaa ja vähentää riippuvuutta ulkoisista tuotantopanoksista. Maan kasvukunnon parantaminen lisää maatilojen

satovarmuutta, auttaa sopeutumaan sään ääri-ilmiöihin sekä hillitsee ilmastonmuutosta, luontokatoa ja vesistöille haitallisia ravinnepäästöjä.

Kohdennetumpaa tukipolitiikkaa tulosten perusteella

Maatalous- ja ruokavisio esittelee tavoitteita, joiden saavuttamiseksi se ei osoita riittäviä toimia. Maataloustuet ovat lähes kolmasosa EU:n budjetista. Olisi Suomen ja viljelijän etu, että tuolla rahalla tuetaan koko ruokaketjun kannalta tärkeän pääoman eli maaperän vaalimista, ei sen rappeuttamista. Nyt suuri osa tuesta jaetaan koko EU:n tasolla viljelypinta-alojen ja tuotantomäärien perusteella, sekä ehdoilla, jotka ovat osoittautuneet ympäristötavoitteiden näkökulmasta riittämättömiksi. CAP-tukien ehdollisuutta tulee kehittää niin, että se ohjaisi maan kasvukunnon parantamiseen eli vahvistaisi tuottavan viljelyn pitkän aikavälin edellytyksiä.

Vision tavoitteiden saavuttamiseksi maatalouspolitiikkaan tarvitaan vaikuttavampia ohjauskeinoja. Suomalaiset viljelijät ja luonto hyötyisivät siitä, että tukia maksetaan parannetusta maan kasvukunnosta, hiilensidonnasta, tai luonnon monimuotoisuuden vahvistumisesta. **Ohjauksen painopistettä tulisi siirtää yksittäisistä toimenpiteistä lopputulokseen, pitkän aikavälin vaikutuksiin ja kokonaisuuden huomioimiseen.**

Kun viljelijä saa reilun korvauksen tuottamistaan ympäristöhyödyistä se kannustaa kokeilemaan uusia viljelymenetelmiä, tukee innovaatioita ja tuottaa yhteiskunnalle ruoan lisäksi ilmasto- ja ympäristöhyötyjä. Tällainen tutkittuun tietoon, paikallisiin olosuhteisiin ja viljelijän tietotaitoon pohjautuva malli lisää tukipolitiikan joustavuutta ja parhaimmillaan vähentää maataloustukien valvontaan liittyvää hallinnollista taakkaa hyödyntämällä osin automatisoituja menetelmiä.

Tulosperusteisempi tukijärjestelmä edellyttää tulosten luotettavaa todentamista. Ilmatieteen laitos on kehittänyt BSAG:n Carbon Action -alustalla maailmanluokan hiilensidonnän todentamisjärjestelmän, joka yhdistää mm. EU:n Copernicus -satelliittitiedot ja Yasso-maaperämallin kasvien kasvun ja maaperän hiilimuutosten seuraamiseksi. Tarpeellinen teknologia ja menetelmät ovat jo käyttökelpoisia ja niitä kehitetään jatkuvasti tutkijoiden, edelläkävijäviljelijöiden ja ruokaketjun yritysten yhteistyöllä.

Tulosperusteisuutta kannattaisi pilotoida Suomessa mahdollisimman pian, jotta olemme valmiita osallistumaan päätöksentekoon ja tarjoamaan toimivia ja skaalattavia ratkaisuja muualle Eurooppaan. Pilotissa olisi hyvä kokeilla ja edelleen kehittää tukea, joka maksetaan satokauden ulkopuolisesta aidosta viherpeitteisyydestä. Aidolla viherpeitteisyydellä on sekä ilmasto-, vesistö- että maaperähyötyjä. Vaikutus voidaan todentaa edellä kuvatulla todentamisjärjestelmällä.

Kentältä vahva viesti muutoksen puolesta ja ehdotuksia ratkaisuiksi

BSAG osallistui maaliskuussa 2025 maa- ja metsätalousministeriön ruokastrategiakiertueelle, jonka työpajoihin Porissa, Kuopiossa, Kouvolassa, Rovaniemellä ja Oulussa osallistui noin 400 suomalaista ruokaketjun toimijaa. BSAG:n fasilitoimissa maatalouspolitiikkaa käsitelleissä työpajaosuuksissa nuorten viljelijöiden asema, luonnon monimuotoisuus, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja huoltovarmuus nousivat voimakkaasti esiin. Keskusteluissa kokonaiskestävät ratkaisut, joilla samalla turvataan kannattava maatalous, ekologinen kestävyys ja varaudutaan edessä oleviin kriiseihin, saivat

paljon kannatusta osallistujilta. Suomalaisesta ruokajärjestelmästä löytyy paitsi syvää ymmärrystä käsillä olevista haasteista myös edellytyksiä tarttua toimeen niiden ratkaisemiseksi.

Käytännön tasolla muutos kohti kestävämpää ruokajärjestelmää on jo käynnissä. Eteenpäin katsovat viljelijät, tutkijat ja ruokaketjun yritykset eri puolilla Eurooppaa kehittävät toimivia ratkaisuja ja innovaatioita, jotka vahvistavat niin kestäväää ruokajärjestelmää ja alan kilpailukykyä kuin ruokaturvaa ja huoltovarmuutta muuttuvissa oloissa. Tätä innovatiivisuutta politiikan tulisi aktiivisesti tukea ja parhaita käytäntöjä tulisi hyödyntää CAP:n valmistelussa.

Ville Wahlberg
Toimitusjohtaja
Baltic Sea Action Group